

Тема 8. СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Тема: СУЧАСНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

**Світ – це не навколишнє середовище,
а єдиний наш дім, в якому ми можемо жити.**

М. М. Мойсеєв

Блакитна іграшкова куля - відома фотографія Землі, зроблена 7 грудня 1972 р. командою космічного апарату «Аполлон-17» на відстані приблизно 45 000 км. Блакитна іграшкова куля була першою чіткою фотографією освітленої частини Землі. Вона була опублікована під час становлення інвайронменталізму (соціального екологічного руху) та розглядається як відображення тендітності, вразливості Землі.

А що таке інвайронментологія?

**СЕРЕДОВИЩЕЗНАВСТВО, або інвайронментологія-
наука про стан довкілля і місце людини в
ньому.**

Під довкіллям (синонім – навколишнє середовище) розуміють комплекс природних, антропогенних і соціальних чинників ЖИТТЯ ЛЮДИНИ.

Передумовами для становлення інвайронментології стали:

1. Стокгольмська конференція з питань навколишнього середовища (1972) та створення Наукового комітету з проблем навколишнього середовища;

2. Генеральна Асамблея ООН та створення Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку під керівництвом Х. Брундтланд (1982);

3. Конференція ООН з довкілля і розвитку у Ріо-де-Жанейро (1992) і декларація «Програма дій».

Об'єктом досліджень інвайроментології є соціосфера як «самоорганізована, саморегульована планетна система, до якої належать біосфера, охоплені виробничою діяльністю геосфери та прилеглий до Землі космос, а також людське суспільство з усіма наслідками його ... діяльності» (М. А. Голубець).

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ (інвайронменталістика) – система заходів щодо раціонального використання природних ресурсів, збереження природних комплексів і забезпечення екологічної безпеки.

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ це сукупність правових, економічних, політичних і соціальних заходів, спрямованих на раціональне використання, відтворення і збереження природних ресурсів землі, обмеження негативного впливу діяльності людини на довкілля.

Ознаки, причини та групи глобальних екологічних проблем

1. Одним із **важливих завдань** середовищознавства є визначення глобальних екологічних проблем біосфери.
2. **Сучасні принципи** організації діяльності людини є згубними для довкілля.
3. **Екологічних проблеми** спричиняють сільське господарство, металургія, хімічна промисловість, транспорт і енергетика.

Спільними ознаками глобальних екологічних проблем є:

- 1. Масштабність (стосується усіх держав світу);**
- 2. Наявність тотальної загрози (загострення кризових екологічних ситуацій призводить не тільки до економічних збитків, а й уможлиблює фізичне знищення людства);**
- 3. Необхідність міждержавного співробітництва.**

Раніше екологи визначали як найважливіші такі глобальні проблеми:

- 1) забруднення середовища;
- 2) потепління клімату;
- 3) кислотні опади;
- 4) руйнування озонового шару;
- 5) спустелювання територій;
- 6) зниження біорізноманіття.

Згідно із сучасними дослідженнями, результати яких опубліковано в доповіді ООН «Глобальна екологічна перспектива» (ГЕО-2007), актуальними екологічними загрозами людському благополуччю є:

- 1) зміни глобального клімату,** що негативно впливають на здоров'я людини, виробництво продовольства, безпеку та доступність ресурсів;
- 2) стихійні лиха та екстремальні погодні умови,** що все більшою мірою впливають на вразливі людські спільноти, особливо на найбідніші;
- 3) забруднення довкілля як усередині, так і зовні приміщень;**
- 4) деградація земель,** що зменшує продуктивність сільського господарства й загострює продовольчу безпеку;
- 5) скорочення об'єму чистої води,** що небезпечно для здоров'я людини;
- 6) загроза продовольчій безпеці** через різке зменшення рибних запасів і лісів,
- 7) скорочення біорізноманіття й збільшення темпів вимирання видів,** що через втрати загрожують генетичному фонду.

ГЛОБАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ – це зміни стану довкілля внаслідок дії масштабного техногенного впливу, що порушує організацію соціосфери.

Сучасна екологічна ситуація в Україні:

- **транспорт** як головний забруднювач повітря, водойм і ґрунтів;
- **промисловість** як основне джерело утворення відходів (підприємства гірничодобувного, хіміко-металургійного, машинобудівного, паливно-енергетичного, будівельного, агропромислового комплексів, а також комунальне господарство);
- **енергетика** (близько 80 % всіх шкідливих викидів у повітря, що є наслідком процесів добування, переробки й використання паливних енергоресурсів);
- **сільське господарство**; призводить до виснаження родючих чорноземів, забруднення ґрунтів пестицидами й добривами.

Екологічні проблеми є найбільш актуальними в Україні:

1.Скорочення об'ємів чистої води через зменшення запасів і забруднення поверхневих та підземних вод.

2.Забруднення повітря. Щорічно в атмосферу України потрапляє понад 6 млн тонн шкідливих речовин. Головними забруднювачами є промисловість й транспорт.

3. Деградація земельних ресурсів унаслідок вилучення земель під господарські потреби й забудови, через розвиток негативних процесів у ландшафтах (ерозії, підтоплення і заболочення) і зменшення родючості землі.

4.Знищення лісів. Споживацьке ведення лісового господарства призводить до того, що ліси не відновлюються і втрачають стійкість, а цінні деревні породи (дуб, бук) заміщуються малоцінними (березою, осикою).

5. Побутові відходи. Однією з найбільш серйозних екологічних проблем України є проблема утилізації і переробки відходів різних видів. У країні діє близько 800 офіційних звалищ, загальна кількість сміття на яких перевищила 35 млрд тонн.

Поводження з побутовими відходами в Україні та країнах Європейського Союзу

Поводження з побутовими відходами	 Україна (2015), дані Мінрегіону України, млн т	 Країни ЄС (2015), дані Евростату, млн т	 Швеція (2015), дані Евростату, млн т	 Польща (2015), дані Евростату, млн т
Всього утворено відходів 	9,23	241	4,377	10,863
Захоронення, видалення 	8,69 (94,1 %)	61 (25,3 %)	0,035 (0,8 %)	4,808 (44,3 %)
Спалювання 	0,25 (2,7 %)	64 (26,6 %)	2,241 (51,2)	1,439 (13,2 %)
Перероблення 	0,26 (2,8 %)	69 (28,6 %)	2,101 (48,0 %)	4,616 (42,5 %)

6. Шкідливий вплив військових об'єктів.

Системи й устаткування господарського комплексу об'єктів і гарнізонів Збройних сил України застаріли, працюють зі значним перевантаженням і становлять потенційну загрозу довкіллю.

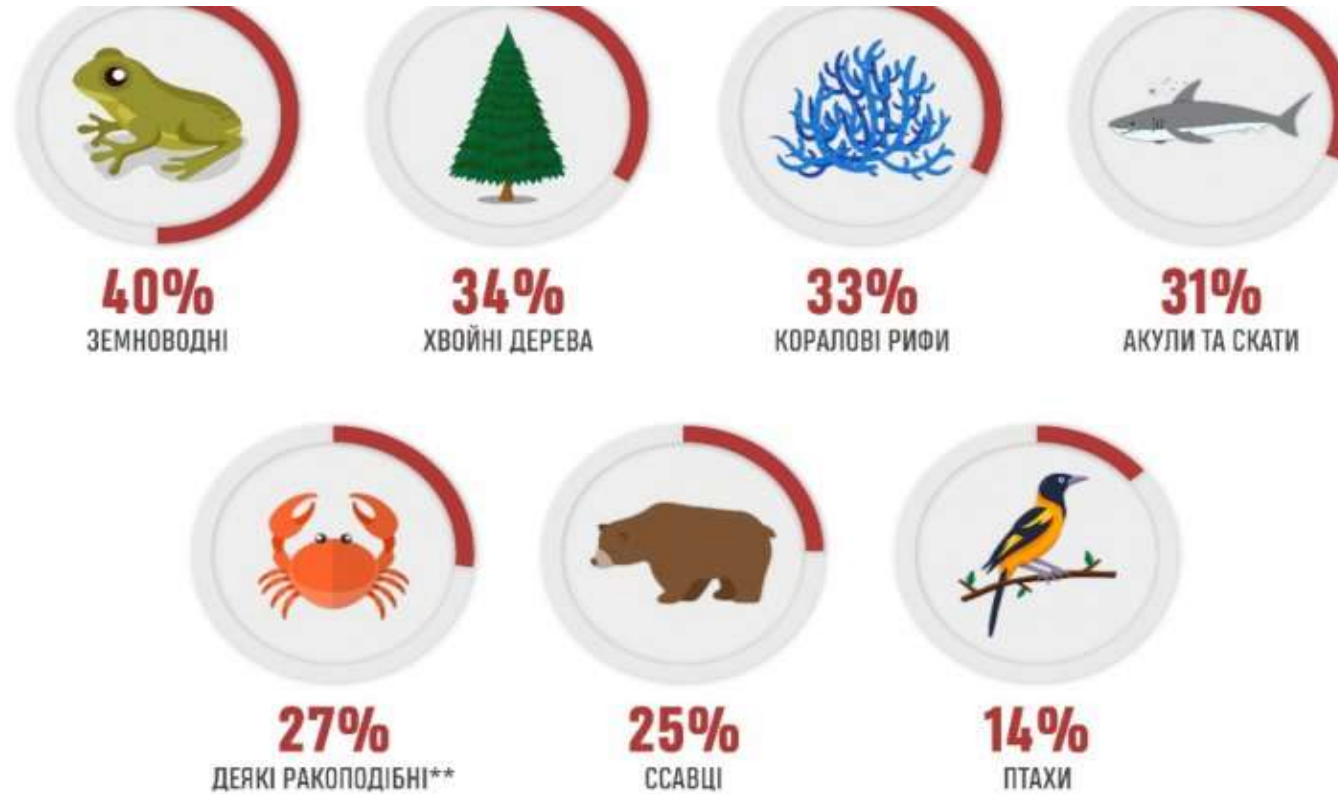
7. Радіаційне забруднення. На радіоактивних територіях сьогодні розміщено понад дві тисячі населених пунктів, в яких проживає майже півтора мільйона людей.

8. Скорочення біорізноманіття рослинного й тваринного світу та зміни в його генофонді.

Отже, екологічна ситуація в Україні характеризується як глибока еколого-економічна криза, що зумовлена закономірностями функціонування колишньої адміністративно-командної економіки.

СЕРЕД НАЙБІЛЬШИХ ЗАГРОЗ ДЛЯ ДИКОЇ ПРИРОДИ - ВТРАТА СЕРЕДОВИЩА ПРОЖИВАННЯ, ЗМІНА КЛІМАТУ ТА ЗАБРУДНЕННЯ

**Самостійна робота з таблицею.
Глобальні екологічні проблеми. Ст. 179**

Назва

Сутність

Причини

Зміни глобального клімату

Стихійні лиха

Забруднення довкілля

Деградація земель

Скорочення об'ємів чистої води

Загроза продовольчій безпеці

Скорочення біорізноманіття

Запитання

- 1. Що таке інвайронментологія?**
- 2. Що таке довкілля?**
- 3. Назвіть основні глобальні екологічні проблеми.**
- 4. Що таке глобальні екологічні проблеми?**
- 5. Назвіть основні забруднювачі довкілля в Україні.**
- 6. Наведіть приклад найактуальніших екологічних проблем України.**
- 7. Який об'єкт і завдання науки про стан довкілля?**
- 8. Які спільні ознаки, причини та групи глобальних екологічних проблем?**
- 9. Які сучасна екологічна ситуація в Україні?**
- 10. Яке значення екологічних досліджень для розв'язування глобальних екологічних проблем?**

Домашнє завдання

§ 46. СУЧАСНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

11 клас стандарт В.Соболь